

rendező kiszakadt és ahova vissza akar térni, ha kell embersége árán is. Az emberi szenny, erkölcsi romlás, perverz szenvedélyek, szexualitás és szexuálpatológia örvényében forgatja meg az olvasót. Színésznők, producensek, sztarszták, táncosnők, homoszexuális típusok, utcalányok, szeretkezés és kábítószerezésvet, kockabartlangok, rulettasztalok kerítők és csábítók képei veszik körül Eitelt. Ez az a világ, amelyben nincs emberség, csak pénz és szex, minden hazugság, álarc és kulissza. Mindennek pedig végső kihangzása az embertelenség.

Regényének első lapjára Mailer egy XV. Lajos korabeli francia emlékiratíró néhány sorát jegyezte fel (innen kapta regénye a címét is) „A szarvasok kertje, az ártatlanságnak és erénynek ez a gyűjtőhelye, amelybe annyi áldozat belefutott, akik ha visszatérhetnének a társadalomba, elvetemültséget, embertelenséget hoznának magukkal és

mindazokat a hibákat, amelyeket átvettek e hely tisztviselőitől. A sok rosszon kívül, amit ez a borzalmas hely az erkölcsön elkövetett, rettenetes megszármolni azt a rengeteg pénzt, amibe ez az államnak került...”. Így figyelmeztet az író mondainvalójának lényegére már regénye nyitányában. Mert regénye a csillogás mögött az árnyakat mutatja meg, az álarc mögött az igazságot, látszaterkölc mögött a patológikus szenvedélyeket, az emberben az embertelenséget, ruhák alatt a kócot, egész bábvilágát a pénznek, az önmagától is elidegenedett kapitalista társadalomnak.

Mailer há ebban a regényében nem is érte el azokat a csúcspontokat, amelyeket első regényében, de a művészet eszközeivel olyan társadalmi és erkölcsi kérdéseket tett fel, amelyek nemcsak Amerika becsületes polgárait üthetik szíven, hanem mindenkit, aki szíven viseli az emberiség sorsát.

Néhány gondolat Debreczeni új könyvének olvasásakor

Fehér Ferenc

A kötet címlapja elbeszéléseket jelez. E műfaji meghatározás tág fogalma azonban Debreczeni József írásművészetének cizelláló sajátosságát tekintve, úgy fedi szóbanforgó írásait, mint mondjuk a lötyögő zakó az alatta simuló jól szabott mellényt.

A címadó „Emberhús” megjelölésen sem valami zolai naturalizmusú világ homlokkeliratát kell értenünk. Az emberi húsnak testmelege, párája van, az „Emberhús”-nak, vagyis ezeknek a kötetbegyűjtött írásoknak pedig inkább légkörük... S ezt a szublimált légkört a borseszőlágnál dolgozó szépművész író hozza létre.

Különösen a kötet négy rokonvontakozású írásának olvasásakor érezzük, hogy mégsem csak mágikus játék, nem szellemidézés ez, húsvér alakok szenve-

délyes ábrázolása helyett. Vagy ha az: akkor a „Hideg krematórium” mártíralakjainak ma is élő fantómjait idézi meg az író. De ez nem a „gvilkosok közöttünk vannak!” drámai felkiáltása.

Kurt, a hajdani tábor SS-ruhás réme például az előkelő nyugatberlini étterem tiszteletteljes hangú pincérjeként csoszog oda nyolc év távolából egykori áldozata, most pedig diplomata-vendége elé... S a bosszú „megfizetni”-lihegése már csak poharat megkoccintó „fizetni” igévé realizálódik a távozni készülő ember ajkán. Tetszetősen kínáló tárcáírói poén? Nem, nemcsak az. A hangtalanul csoszogó Kurt fantóm-alakján még sokáig ott tartjuk figyelő tekintetünket, hiába értünk az írás végére.

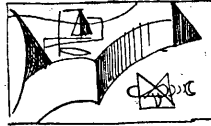
Debreczeni gyakorlott, magabiztos író, s jól tudja, hogy a valóságosnak van

olyan varázsa, vagy több is, mint a valóságosnak. Ötleteiben, kikerekített történeteiben olykor csak plasztikus ábrázoló tudása óvja meg a pipírízű, hatásvadászó túlkapásoktól. Ez vonatkoztatható például a kissé frivol ötletre épült „Apróhirdetés”-re is.

Azt a fölényes mesterségbeli tudást és pallérozottságot nyújtó pesti irodalmi iskolát, amelyben a két háború közt a nyelvet és a stílust mindenképpen Kosztolányi tanította, Debreczeni is kijárta. Ebből a ma már modorosan ható stílusbűvöletből azonban frissebb szeleknek kellene odatartania arcát, ha ugyan lehetséges ez egész művészi hitvallásának, írói módszereinek restaurálása nélkül... Ez az egyik írásából való különben logikus stílus fragmentum például a mai olvasó fülében már bombasztikusan hangzik: „... bennem már

akkoriban megfészkelte a sejtés, hogy grófi szolga létére szokatlan darab szívet helyezett dörgő pusztai mellkasába a sorsokat gurító gondviselés...”

Az „Emberhús” harminchét elbeszélésének azok a legjobb darabjai, amelyek egy-egy költői jellegű, metaforai erejű koncepcióra épülnek, s épp ezért túlnőnek az olykor jelentéktelenné látszó témán. Költő agyában születtek meg, ezért a fabulájuk legtöbbször csupán eszköz az írói szándék megvalósításához. Fül és olvasó kell hozzájuk, hogy felfogjuk körkörös hullámaik tovaterjedését önmagunkban. Ezekhez sorolható elsősorban „A gyerek”, „A boldog Kerrek”, a „Cégvezető” és a „Boccaccio öregsége”. De a többinek az értékét sem maga a téma határozza meg, hanem az, ahogyan a témát fölveti és lelket lehel belé.

Pirosszívű versek, fekete tintával

Fehér Ferenc

Minden kiteljesedett költészet mozgatója, létrehozója egy-egy sajátos életérzés, amely nemcsak a költő alaphangját, hanem ars poeticáját, s úgy szólván egész művészi életútját is meghatározza — mindenki mástól megkülönbözteti.

Ebből a sarkalatos és a mai világban mind összetettebbé váló életérzés-koncepcióból kell kiindulnunk, hogyha teljes valójában s ehhez a gál-lászlói kiteljesedő életműhöz méltón kívánjuk felfogni a Dal a szegény halászlóról saját-

ságos líráját.

Egy életnek, egy mindig mindenre mindent feltevő életnek talán akaratlan igazolása ez a verseskönyv. Ötvenöt vers. Az érett férfikor töményen csorranó, fekete tintájával írt költeményei. Vallomások, melyek a világgal számadását végző mai ember lakatlan szigeten születtek, vízbe és napbanéző órák olyan magányában, olyan szigeten, amelyet egymaga be tud már tölteni az, aki egész életében másokért és másokkal együtt égett, viaskodott.